

Na vejčích Sameček a samička se v sezení na vejčích střídají. Zatímco jeden na nich sedí, druhý vyráží na širý oceán pro potravu. 4x foto: Tomáš Nidr

Punta Tombo je největší hnízdiště tučňáků v Jižní Americe, kde ročně přivede na svět mladé 200 tisíc párů. **Počet tučňáků přesto klesá.**

Dej přednost v chůzi tučňákovi

FAKTA

Vysoká „rozvodovost“

Tučňáci magellanští a lidé mají společný jeden sociologický jev: rozvodovost je mezi oběma docela vysoká. **Opeření s věrností počítají jen na jednu sezonu.** Po ní je velká šance, že se pár dá zase dohromady. Pokud ovšem „materialistická“ samička nedá přednost samečkoví s lepším bydlením. V případě, že se jim nepovedlo vyvést mladé, je pokračování vztahu v další sezoně v podstatě vyloučené. Rodičovský neúspěch nastává především tehdy, když ten z dvojice, který čeká na příchod svého partnera, jehož honba za potravou zavedla příliš daleko od domova, kvůli nesnesitelnému hladu odejde z hnízda. Potom už vajíčka zůstanou opuštěná. Jak říká odborník na tučňáky Pablo García, stává se tak častěji než dříve kvůli tomu, že se **tučňáci musí kvůli bezohlednému rybolovu za kořisti trmácet do větších vzdáleností.** „Naši pozorovatelé si však všimli nového jevu, kterému říkáme au-pair. Stává se, že vajíčka po dobu nepřítomnosti matky i otce **ohřívá nedospělý jedinec,** který po příchodu jednoho z rodičů zase místo uvolní,“ popisuje dosud neznámý vzorec společenského chování Pablo García s tím, že je nutné podrobit ho detailnějšímu zkoumání.

S to kilometrů od města Trelew na pobřeží argentinské Patagonie připomíná přírodní rezervace Punta Tombo krajinu, přes kterou se za první světové války přelila fronta. Suchá půda, po které jsou roztroušeny trnité keřky, je pokryta množstvím kráterů a v nich se krčí typci v černobílých uniformách. Nepřipravují se na bodákový útok, ale zcela mírumilovně zahřívají vajíčka. Mladé tu každoročně přivede na svět na 200 tisíc párů tučňáků magellanských, což z Punta Tombo činí největší hnízdiště těchto nelétavců na území Jižní Ameriky. Na celém kontinentě jich žije zhruba 1 300 000.

Fotografovaná atrakce

Je to vyhledávaná turistická atrakce. Každý ornitolog-amatér tu dostane šance zblízka si vyfotografovat ikonické ptáky ve volné přírodě. Jen se musí držet na vymezené stezce, a pokud si to přes ni stříhne kvůli tomu, že se **tučňáci musí kvůli bezohlednému rybolovu za kořisti trmácet do větších vzdáleností.** „Naši pozorovatelé si však všimli nového jevu, kterému říkáme au-pair. Stává se, že vajíčka po dobu nepřítomnosti matky i otce **ohřívá nedospělý jedinec,** který po příchodu jednoho z rodičů zase místo uvolní,“ popisuje dosud neznámý vzorec společenského chování Pablo García s tím, že je nutné podrobit ho detailnějšímu zkoumání.

Pokud na ně nikdo nesáhá, hledí tito až pětikiloví a sedmdesát centimetrů vysokí opeření na proudy lidí s lhostejností a klidně zapojují před objektivem. Zkušenost je naučila, že přímé ohrožení jim od člověka nehrozí. Dokonce si mnozí svoje hnízda zobákem vyhloubili přímo vedle turistické pěšiny. Vědí, že jim častá přítomnost dvounohých tvorů dává ochranu před přírodními predátory, jako jsou lišky.

Nadchody pro turisty

„Turistika je pro ochránáře nejlepším spojencem,“ říká argentinský biolog Pablo García Borboroglu, který stojí v čele Světové společnosti pro tučňáky. „Jenže musí být dobře organizována, což se u nás bohužel neděje,“ dodává. Příliv návštěvníků je agenturami koncentrován jen v několika málo dopoledních hodinách a jen do Punta Tombo, ačkoli menší hnízdiště existují i v jiných místech na pobřeží. Kvůli lidskému návalu se musely vystavět dřevěné nadchody na místech, kde si to ptáci nejčastěji meteli k moři. Nyní se pod lávkou rádi zastaví a v jejím stínu odpočívají při namáhavé túře přes souš. „Úřady dokonce navrhovaly, aby pozorovací rampa vedla nad celým Punta Tombo. Ale kam by se poděla panen-

skost krajiny? Tady přece nejsme v New Yorku,“ rozčiluje se muž, kterého zlobí, že více z peněz utržených od turistů nejde na ochranu tučňáků.

Hrozba globálního oteplování

„Po celé jižní polokouli máme sedmnáct druhů tučňáků, ten osmnáctý vyhubili zhruba před 300 lety z neznámých důvodů na Novém Zélandu Maoři. Musíme se snažit, aby něco takového někdy neefeklo u nás,“ líčí se zápletem prezident organizace, jež se snaží o mezinárodní koordinaci zákonů na ochranu tučňáků.

Dvanáct druhů je v různém stupni ohrožení. Největším problémem je podle něj globální oteplování, což laikovi, který si musel přivyknout na fakt, že magellanští tučňáci přebývají v polopoušti, už nepřipadá tak osudové. A navíc jeden druh žije na Galapágách přímo na rovníku, tak proč by si nezvykli ostatní?

„Jenže i tam jsou díky studenému mořskému proudu, který přináší z jihu potravu. Klimatické změny hýbou i s proudy a tedy i tahy ryb v oceánech. Například na tučňácích magellanských můžeme pozorovat, jak se tomu přizpůsobují a zakládají si hnízdiště v jiných místech než dříve,“ říká García s tím, že za poslední čtvrtstoletí se jejich počet na Punta Tombo snížil o pětinu.

Podle něj už lidstvo oteplování nemůže zabránit. Proto nabádá soustředit se při ochraně těchto ptáků na další námi ovlivnitelné faktory, které také snižují jejich stavy, a usnadnit jim evoluční přizpůsobení na zvýšenou teplotu planety.

Rybáři ubírají potravu

Velkou obtíž například na Novém Zélandě či Galapágách představují přemnožení cizokrajní predátoři, jako jsou kočky či krysy, které se živí vajíčky tučňáků. Jinde nelétavé ptáky ohrožuje rozpínávanost lidstva, které staví své domy i na místech vhodných pro jejich hnízdění. „Tady v Argentině je pro ně nejzávažnějším problémem nekoordinovaný rybolov. Taháme ryby z oceánu, jako bychom byli jejich výhradními konzumenty na planetě. Navíc ty druhy, jež žerou tučňáky, používáme na výrobu rybí moučky, kterou pak krmíme i byložravé živočichy,“ běduje biolog.

Dokonalé maskování

Na pláži stojí dlouhá řada tučňáků. Vypadají jako dovolenkáři, kterým se nechce do studených vln. Ale tak to vidí lidská logika. Je to přesně obráceně.

Jsou to jedinci, kteří se vrátili z několikadenní pouti za potravou. Teď se po dlouhém pobytu v moři adaptovat z pozice vodního torpéda, které dokáže stejně rych-

RIZIKO

Ropa podchlazuje

Jedním z nebezpečí pro tučňáky jsou **úniky ropy z tankerů,** které se často nelegálně čistí na moři. Tučňákovo husté peří působí jako neopren a udržuje tělo ve studené vodě teplé. Jakmile se však zamaže pohonnými hmotami, **izolační vlastnosti zeměře a zasažený jedinec zemře na podchlazení.** Pokud se tedy včas nedostane na záchranou stanici, kde ho dají do pořádku. „Tyto problémy se nejčastěji týkají Afriky. V jiných státech jsou za ohrožení živočichů v moři velké pokuty a platí tam nařízení, že se lodí musí držet dále od pobřeží,“ vysvětluje odborník na tučňáky Pablo García.

Atrakce Každý ornitolog-amatér dostane šance zblízka si vyfotografovat pozoruhodné ptáky ve volné přírodě.

le plavat jako jiní ptáci létat, do suchozemského motovidla.

„Představte se, jak byste chodil, kdybyste měl břicho až do půli holení,“ vysvětluje kolébavou chůzí García. I ona je jednou z příčin, proč je lidé berou jako hravé klauny, ač jimi nejsou. V komickém dojmu pomáhá i směšně důstojná vizáž číšníka. Avšak nápadné zbarvení má pro tučňáky v moři význam maskáčů. Když plavou, ukazují kosatkám a dalším nepřítelům jen bílé břicho, a ti je proti ozářené hladině nevidí. Černá záda je naopak chrání před útoky dravců ze vzduchu.

„Lidé se s nimi identifikovali, protože kromě chůze po dvou jako člověk žijí v párech a starají se společně o potomky uprostřed velkého společenství,“ vysvětluje dvaadvacetiletý biolog, proč jsou tak oblíbení a proč o nich vzniká jeden kreslený film za druhým.

Samička snese jedno až dvě vejce, ale jejich zahřívání vyrovnaně obstarávají oba partneři. Zatímco jeden na nich sedí, druhý vyráží na oceán za rybami, hlavonožci a měkkýši. Po týdnu i více se vrátí s potravou uloženou v žaludku a na břehu se o ni podělí s partnerem, a pokud už jsou mladí na světě, tak i s nimi.

Tučňák jménem Turbo

Punta Tombo je od počátku osmdesátých let pod dozorem americké specialisty Dee Boersmové.

Tehdy japonští výrobci golfových rukavic požádali Buenos Aires, zda by si v Patagonii každý rok kvůli jejich kůži mohli nalovit 45 tisíc tučňáků.

Neoblíbená argentinská vojenská diktatura nejdříve souhlasila. Když však proti tomu občané začali protestovat, rychle od svého rozhodnutí odstoupila. Místo toho pozvala expertku Boersmovou, aby populaci tučňáků v zemi řádně zmapovala.

Teprve až díky jejímu výzkumu se zjistilo o jejich životě spousta detailů (například to, že se dozívají až třicet let) a začali se ochraňovat. V médiích se jí podle slavné primatoložky začalo přezdívat „tučňáčí Jane Goodallová“.

„Ale není to úplně stejné, mezi ptákem a člověkem se nevytvorí takové pouto, jako měla Goodallová se šimpanzí. I když jedna výjimka by se našla. Jeden sameček se rád schovával pod auto, tak mu začala říkat Turbo. Přestal se bát a chodí až k vědcům do jejich přístřešku a tam se jim tře o ruce,“ vypráví pobaveně Pablo García.

Ale pak dodává: „Je to naprostá anomálie. Když tučňáky krouzkujeme či ohledáváme vajíčka, potřebujeme drátěné rukavice, protože jejich klovnutí opravdu bolí.“

Tomáš Nidr

Nadchod Kvůli přívalu turistů se musely vystavět dřevěné nadchody na místech, kudy ptáci nejčastěji směřují k moři. Teď se pod lávkou rádi zastaví a v jejím stínu odpočívají při namáhavé túře přes souš.